

სამხრეთ კავკასიური მილსადენის გაუმართიანება და მისი როლი ევროპის სამხრეთ ღერეფანში

იური ლომიძე, პროფესორი
თამარ შოშიაშვილი, დოქტორანტი

რეზიუმე

* * * * *

სტატია ეხება სამხრეთ კავკასიური მილსადენის გაფართოების პროექტს, რომლის განხორციელებაც საქართველოსა და აზერბაიჯანში უკვე მიმდინარეობს. სამხრეთ კავკასიური მილსადენი ევროპის ენერგეტიკული სტრატეგიის განხორციელებისათვის უმნიშვნელოვანეს პროექტს წარმოადგენს, რადგან მასზეა დაფუძნებული ევროპის გაზის სამხრეთ ღერეფანის კონცეფცია. კონცეფცია, თავის მხრივ, ითვალისწინებს რუსეთის გვერდის ავლით კასპიის რესურსების ევროპისთვის მიწოდებას. საქართველოს, როგორც სატრანზიტო ქვეყანას აქვს შესაძლებლობა მიიღოს დამატებითი გაზის მოცულობები, მოახდინოს კომერციალიზაცია და მიიღოს შემოსავალი.

საკვანძო სიტყვები: სამხრეთ კავკასიური მილსადენი, ევროპის გაზის სამხრეთ ღერეფანი, ენერგოსაფრთხოება.

SOUTH CAUCASIAN PIPELINE EXTENSION PROJECT AND ITS ROLE FOR EUROPE'S SOUTH- ERN GAS CORRIDOR

I.Lomidze
T.Shoshiashvili

The paper addresses the most important issue for European energy security. The Europe's Southern Gas Corridor concept is presented in the Thesis, in particular, the main projects of Europe's Southern Gas Corridor, their technical and economic parameters are reviewed, including the South Caucasian Pipeline Extension, Trans-Anatolian Pipeline and Trans Adriatic Pipeline projects which should ensure transit of Caspian (at this stage, Azerbaijani) gas to Europe, including review of the construction works planned on the territory of Georgia and expected results

სამხრეთ კავკასიური მილსადენის (სკმ) აზერბაიჯანის საქართველოს გავლით აკავშირებს თურქეთთან. მისი მეშვეობით ხორციელდება კასპიის ზღვის ოფშორულ შაჰ-დენიზის საბადოზე მოპოვებული გაზის ექსპორტი თურქეთში. როგორც ტერიტორიის მფლობელი ქვეყანა, მილსადენიდან გაზს იღებს საქართველოც.

გაზსადენი ექსლუატაციაში შევიდა 2006 წელს. მისი საპროექტო გამტარუნარიანობა 24 მლრდ.მ3-ია წელიწადში. მილსადენს მართავს კონსორციუმი, რომელმაც სამივე ქვეყანაში (აზერბაიჯანი, საქართველო, თურქეთი) 25 მლრდ დოლარის ინვესტიცია უკვე განახორციელა.

სკმ-ით შაჰ-დენიზის ბუნებრივი გაზის ტრანზიტის პირობები განსაზღვრულია სამთავრობათაშორისო და მასპინძელ ქვეყანასთან შეთანხმებებით (აზერბაიჯანთან და მმართველ კონსორციუმთან) და ოფციური და დამატებითი გაზის ყიდვა-გაყიდვის ხელშეკრულებებით, რომლებიც არეგულირებს გაზის მოწოდების პირობებს ადგილობრივ ბაზარზე.

სატრანზიტო გადასახადის სახით საქართველოს აქვს ოფცია აზერბაიჯანიდან თურქეთში ტრანსპორტირებული გაზის 5% მიიღოს შეღავათიან ფასად. გარდა ამისა, პირველი 20 წლის განმავლობაში საქართველოს შეუძლია შეღავათიან ფასში შეისყიდოს წელიწადში ნახევარ მილიარდ კუბურ მეტრამდე გაზის დამატებითი მოცულობა.

დანეყებულია სისტემის გაფართოების სამუშაოები აზერბაიჯანისა და საქართველოს ტერიტორიებზე პარალელური მილსადენებისა და დამატებითი საკომპრესორო სადგურების მშენებლობის სახით, რითაც უზრუნველყოფილი იქნება წლიური გამტარუნარიანობის დაახლოებით 24 მლრდ მ3-მდე გაზრდა. 2018 წელს, შაჰ-დენიზის საბადოს მეორე ფაზის ათვისების დასრულების მომენტისათვის, სკმ მზად იქნება გაზრდილი გაზის ნაკადის შეუფერხებელი ტრანსპორტირებისთვის. გაფართოების გეგმით საქართველოში გათვალისწინებულია 63,8 (56+5,3+2,5) კმ სიგრძის 1220 მმ-იანი პარალელური მილსადენის, 2 მძლავრი საკომპრესორო სადგურისა და ახალი გამზომი კვანძის მშენებლობა.

შაჰ-დენიზის პროექტი მოიცავს რამდენიმე სფეროს: ოფშორში 26 წყალქვეშა ახალი ჭაბურღილის გაბურღვას და ორი დამაკავშირებელი პლატფორმის მშენებლობას. აგრეთვე, ონშორში, კერძოდ, სანგაჩალში ახალი საკომპრესორო სადგურის მშენებლობას.

შაჰ-დენიზის საბადოს დამუშავების მეორე ფაზის და სკმ-ის გაფართოების სამუშაოების ღირებულება დაახლოებით 28 მლრდ აშშ დოლარია.

საქართველოს მაგისტრალური გაზსადენების სისტემა სკმ-ს 12-კმ-იანი შემაერთებელი გაზსადენით უერთდება. სამხრეთ კავკასიური მილსადენის გაფართოების დროს, საქართველოში ჩასატარებელი სამუშაოების კაპიტალური დანახარჯები 2 მლრდ აშშ დოლარს მიაღწევს, რომლის 20%, დაახლოებით 400 მლნ აშშ დოლარი, ადგილობრივ მიმწოდებლებზე დაიხარჯება. მშენებლობის დროს შეიქმნება დამატებით 2000 სამუშაო ადგილი. საქართველოს პორტებითა და რკინიგზით მოხდება დაახლოებით 350 000 ტონა ტვირთის ტრანზიტი.

სკმ-ის გაფართოება ევროპას შესაძლებას მისცემს პირდაპირი წვდომა ჰქონდეს კასპიის გაზის რესურსებზე, რადგან ევროპის გაზის სამხრეთ დერეფნის კონცეფციის განხორციელება ითვალისწინებს სკმ-ის გაფართოებას ტრანსანატოლიის გაზსადენის მშენებლობას თურქეთის ტერიტორიაზე და ტრანსადრიატიკის გაზსადენის მშენებლობას საბერძნეთის, ალბანეთის და იტალიის ტერიტორიაზე. ეს პროექტები და საბერძნეთ-ბულგარეთის ინტერკონექტორის მშენებლობა ერთად, შექმნის ევროპის გაზის სამხრეთ დერეფანს.

რაც შეეხება კასპიის რესურსებით ევროპის გაზმომარაგების პერსპექტივებს. თურქმენეთს გაზის დიდი საექსპორტო პოტენციალი აქვს, მაგრამ ტრანსკასპიური გაზსადენის პროექტის გაურკვევლობის პირობებში ნალებად სავარაუდოა, რომ მოკლე და საშუალოვადიან პერსპექტივაში, ევროპამ თურქმენული გაზის მიღება შეძლოს. ამის რეალური შესაძლებლობა კასპიის რეგიონში მხოლოდ აზერბაიჯანს გააჩნია, რომელიც შაჰ-დენიზის საბადოს მეორე ფაზის ამოქმედებით ჯამში ექსპორტს 22 მლრდ მ3/წ-მდე გაზრდის. საგულისხმოა, რომ ამ მოცულობიდან ევროპაში მხოლოდ 10 მლრდ მ3/წ გაზი გაიყიდება, რაც იმ დროს ევროპაში გაზზე პროგნოზირებული მოთხოვნის მხოლოდ 2% იქნება. რა თქმა უნდა, კასპიის რესურსებს ევროპის გაზის ბაზრის დივერსიფიცირების საქმეში საკუთარი როლი გააჩნია, მაგრამ ევროპის გაზის სამხრეთ დერეფანში ახლო აღმოსავლეთის გაზის ჩართვის გარეშე, ევროპა რუსეთზე ენერგოდამოკიდებულების შემცირებას, სავარაუდოდ, ვერ მოახერხებს, მიუხედავად იმისა, რომ ზრდის განახლებადი ენერგიის წილს ენერგობალანსში, აშენებს ინტერკონექტორებს ქვეყნებს შორის და ზრუნავს გათხევადებული გაზის ტერმინალების ინფრასტრუქტურის შექმნაზე.

თუ გავითვალისწინებთ ზემოთ ჩამოთვლილ ფაქტორებს (ახლო აღმოსავლეთის გაზს ევროპის ბაზარზე, განახლებადი ენერგიის წილის ზრდას ევროპის ენერგობალანსში, გათხევადებული გაზის ტერმინალების დაგეგმილ პროექტებს) მოსალოდნელია, რომ აზერბაიჯანმა შაჰ-დენიზის მესამე ფაზის და სხვა საბადოებში დამარაგებული გაზი ევროპაში, დაბალი მოთხოვნის პირობებში, ვერ გაყიდოს ან და-

ბალ ფასად მოუწიოს მისი დაკონტრაქტება. ამ დროს საქართველოს მიეცემა შესაძლებლობა სამხრეთ კავკასიური მილსადენიდან გაზის დამატებითი მოცულობები ხელსაყრელ ფასად შეისყიდოს და იმ დროისათვის ქვეყანაში გაზზე არსებული დეფიციტი შეავსოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. თ.გოჩიტაშვილი. ენერგეტიკის ზოგადი მიმოხილვა ქვესექტორებისა და ენერგორესურსების მიხედვით. სუფთა ენერგიის პროგრამა (EC-LEDS)/ III კომპონენტი. თბილისი. 2015
2. BP's Energy Infrastructure Projects in Georgia. Neil Dunn. Tbilisi. March. GIOGIE. 2013
3. Michael Hoffman, Director External Affairs. TAP. "Opening the Southern Gas Corridor" EU- Balkan Summit Sofia, October. 2013. Pres.